

Critical Discourse Analysis of Ali Larijani's Electoral Messages

Abbas Ghanbari Baghestan¹, Sadegh Vafaei Nikoo²

Received: Aug 2, 2025; Accepted: Oct 4, 2025

DOI: 10.22034/scm.2025.538691.1933

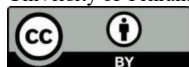
Abstract

An election campaign is one of the most significant arenas of political engagement for any politician—an opportunity to present the most calculated, deliberate, and favorable image of oneself. This article, drawing on Norman Fairclough's Critical Discourse Analysis (CDA) and his three-dimensional model (description, interpretation, explanation), examines two key messages delivered by Ali Larijani during the 2024 Iranian presidential election: his announcement of candidacy and his withdrawal statement following disqualification by the Guardian Council. Given Larijani's longstanding presence in Iran's legislative, media, and ideological spheres—and his central role in the structure of power—these messages are treated not merely as communicative documents but as ideological and discursive texts. The article demonstrates how the language used in these messages reflects dynamics of power, official ideology, and strategies to maintain or redefine political positioning. In his entry message, Larijani employs brevity, metaphor, and ambiguity to portray himself as modern, people-oriented, and aligned with public agency. In contrast, the withdrawal message is more formal, explicit, and contains implicit criticism of the disqualification process, though it remains loyal to the political structure, framed in religious, polite, and institutional language. Ultimately, the study concludes that the two messages complement each other as part of a strategic effort to manage Larijani's political image, sustain public legitimacy, and engage with power structures with minimal confrontation.

Keywords: Ali Larijani; Critical Discourse Analysis; Norman Fairclough; Electoral Message; Power Structure

¹ Associate Professor, Department of Social Communication Sciences, Faculty of Social Sciences, University of Tehran. Ghanbari.abbas@ut.ac.ir

² M.A. Student, Department of Social Communication Sciences, Faculty of Social Sciences, University of Tehran. (Corresponding Author) sadeghnikoo@ut.ac.ir



Introduction

The electoral campaign is a decisive arena of political action, where politicians attempt to project the most favorable image of themselves in order to win public trust and secure victory. Campaign messages, particularly written ones, serve as reflections of their personality, objectives, and political orientation. In Iran, the presidential election is the central stage for evaluating these dimensions.

Ali Larijani, born in 1957 in Najaf, is the son of Ayatollah Mirza Hashem Amoli, a distinguished cleric. Raised in a religious and intellectual family, Larijani pursued higher education in philosophy and earned a PhD in Western philosophy from the University of Tehran. His academic background has given him familiarity with theological and philosophical concepts. Alongside this, he has held several high-profile positions, including Minister of Culture and Islamic Guidance, head of the Islamic Republic of Iran Broadcasting, and Speaker of the Parliament for three consecutive terms. These experiences have provided him with a deep understanding of the role of language, rhetoric, and media in politics and electoral competition. Consequently, analyzing the vocabulary and themes in his campaign discourse is particularly significant, as they reflect both his own strategic awareness and that of his political team.

The present study focuses on Larijani's campaign discourse in the 2024 presidential election, which marked his third bid for the presidency. He first entered the race in 2005 but was unsuccessful. In 2021, despite registering as a candidate, his qualification was unexpectedly rejected by the Guardian Council. Against this background, the 2024 campaign offers valuable material for understanding how Larijani sought to construct his political image and communicate with the electorate.

Purpose

This study analyzes Ali Larijani's campaign messages in the 2024 presidential election through the lens of discourse analysis, with a specific focus on Norman Fairclough's Critical Discourse Analysis (CDA). CDA is an advanced approach to discourse analysis that emphasizes the relationship between language and social events such as policymaking (Rashidi et al., 2019). Language functions as a tool through which authors express issues and achieve their goals, while every text is socially situated and shaped by broader contexts (Ghanbari et al., 2023). Although CDA, like many areas of the social sciences, lacks a single unified approach (Mohseni, 2012), it is regarded as one of the most effective methods for studying

political discourse and relations of power, revealing both explicit and implicit meanings.

The analysis aims to uncover how Larijani's messages are embedded within power relations in Iran's political system. It asks: What linguistic and rhetorical features shape his discourse? How do his messages interact with religious, political, and revolutionary discourses? What ideologies and power structures are reproduced or contested? Finally, what discursive strategies are employed to legitimize and strengthen Larijani's political position?

Methodology

Discourse analysis examines how social power abuse, dominance, control, and inequality are produced, reproduced, and resisted (van Dijk, 2001). Among its approaches, Fairclough's Critical Discourse Analysis (CDA) is especially suited for studies of power and domination, offering a framework to uncover linguistic mechanisms of power. This qualitative study adopts Fairclough's three-dimensional model: description (lexical, grammatical, and textual features), interpretation (interaction with social and intertextual context), and explanation (link to broader power relations and ideologies). Two political messages by Ali Larijani—his entry into the 2024 presidential race and his withdrawal after disqualification—are analyzed as discourse units.

Findings

The aim of this analysis is to examine the linguistic organization of Ali Larijani's entry and exit messages in the 1403 (2024) presidential election, focusing on the experiential, relational, and expressive values of the texts. The messages are structured episodically, beginning with a mysterious invitation to enter the race and concluding with withdrawal and expressions of gratitude. The episodic arrangement constructs an image of a popular, responsible politician who remains committed to the political system.

Entry Message: Larijani appeared on social media with a concise and enigmatic message accompanied by a meaningful visual. The metaphor of "reaching the destination" positions the people as the main drivers of political change. Modern symbols, such as navigation maps, were used to appeal to young voters and distance his image from traditional perceptions. The language is simple, succinct, and suspenseful, portraying the people as co-travelers and even as having a higher role

than the candidate. This approach generated motivation, engagement, and media attention.

Exit Message: Following disqualification, Larijani issued a formal, structured, and longer message. It opens with thanks and religious expressions, explains the reasons for entering the election (economic conditions and sanctions), mildly criticizes the Guardian Council, and concludes with hope and gratitude. Relations with the public are framed around loyalty and social capital, while the critique of the Guardian Council is assertive yet non-confrontational. The handwritten text and official emblems signal that he remains within the political system.

Interpretation and Explanation: According to Fairclough, texts go beyond mere information, shaping power relations and legitimacy. The entry message presents Larijani as a popular, youth-friendly politician who journeys alongside the people. The exit message portrays him as an internally loyal yet aggrieved figure. Both messages aim to redefine Larijani's public image, mitigating perceptions of traditionalism while emphasizing dedication, rationality, and commitment to the people and the system.

Conclusion

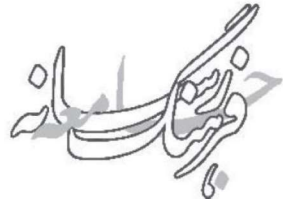
Analysis of Ali Larijani's 1403 electoral messages reveals a strategic use of language and media to shape his political image. His entry message employed modern, platform-oriented communication, metaphor, and symbolic imagery to present himself as a transformative, people-centered leader, emphasizing public agency. The exit message, longer and formal, expressed controlled critique of the Guardian Council while maintaining loyalty to the system, highlighting experience, restraint, and social capital. Overall, both messages reflect a calculated effort to balance critique and allegiance, redefine his public image, and safeguard political relevance, demonstrating a sophisticated strategy in managing perception and electoral positioning.

Bibliography

- Afkhami, A., Abedini, S., & Mahmoudi, B. (1397). A critical discourse analysis of Donald Trump's speeches on immigrants. *Social Linguistics Quarterly*, 2(1), 51–61. (In Persian)
- Ali-Pour Liagour, A., & Nazari, A. (1399). Analyses of Al-Quds Al-Arabi newspaper discourse with emphasis on John Searle's speech act theory. *Applied Linguistics Research*, 23. (In Persian)
- Al-Saadi, A. J. (2020). Critical Discourse Analysis of Barack Obama's Speeches. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation (IJLLT)*, 3(7), 34–43.
<https://doi.org/10.32996/ijllt.2020.3.7.5>

- Barbara, J. (1398). *Discourse Analysis* (Seyed Jalil Shahri Langroudi, Trans.). Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. (In Persian)
- Fairclough, N. (1379). *Critical Discourse Analysis* (F. Shayesteh Piran et al., Trans.). Tehran: Center for Media Studies and Research. (In Persian)
- Fairclough, N. (1397). *Critical discourse analysis* (A. Ghasemkhani, Trans.) (2nd ed.). Tehran: Andisheh Ehsan. (In Persian)
- Fairclough, N. (2006). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. New York, NY: Routledge.
- Fairclough, N. (2010). *Critical discourse analysis* (F. Nasrollahi, Trans.). Center for Information and Scientific Documentation of Iran. (In Persian)
- Fairclough, N. 1996. *Language and Power*, New York: Longman Inc.
- Ghanbari Baghestan, A., & Ayoubi, M. (1402). A critical discourse analysis of Ashraf Ghani's Eid al-Adha 1402 message. *Cultural and Communication Studies*, 20(73), 315–337. (In Persian)
- Ghanbari Baghestan, A., & Etemad Golestani, F. (1402). A critical discourse analysis of Ayatollah Bayat Zanjani's condolence message following the Shahcheragh terrorist attack. *Society, Culture and Media*, 12(47), 11–26. (In Persian)
- Ghanbari Baghestan, A., & Shams Esmaili, M. (1400). A critical analysis of the "Varhami" TV program: From the perspective of celebrity-centered and yellow talk. *Journal of Sociology of Culture and Art*, 3(1). (In Persian)
- Ghorashi, S. Y. (1395). Analysis of UN Security Council resolutions on North Korea: A discourse study from Fairclough's perspective. *Global Politics Scientific-Pedagogical Journal*, 5(2), 107–145. (In Persian)
- Halliday, M., & Halliday, B. (1399). *Discourse analysis: Methods and domains* (M. Navid, Trans.). Tehran: SAMT. (In Persian)
- Jørgensen, M., & Phillips, L. (1389). *Discourse Analysis as Theory and Method* (Hadi Jalili, Trans.). Tehran: Ney Publishing. (In Persian)
- Mahdizadeh, S. (1387). *Signs and Representation*. Tehran: Center for Media Studies and Development. (In Persian)
- Maleki, M., & Eyvazi, M. R. (1399). Political discourse analysis of the Eleventh Government of the Islamic Republic of Iran in domestic policy. *Journal of Political Studies of the Islamic World*, 34, 125–154. (In Persian)
- Meket, H., Amare, T., & Taye, K. (2024). Critical discourse analysis (CDA) of a political speech of Mr. Christian Tadele in the parliament. *Journal of Education, Social, and Communication Studies*, 2(1), 56–62.
- Mohseni, M. Ch. (1391). An inquiry into the theory and method of Fairclough's discourse analysis. *Ma'refat-e Farhangi Ejtemā'i*, 3(3), 63–86. (In Persian)
- Mohseni, M. J. (1391). An essay on Norman Fairclough's discourse analysis theory and method. *Cultural-Social Knowledge*, 3(3), 63–86. (In Persian)

- Moshayekhi, M., & Otagh Saraei, M. (1399). Textual context analysis and macro-situational location of Qas'a sermon. *Applied Linguistics Studies*, 45, 9–69. (In Persian)
- Nosratpanah, M. S., Moradi, M. H., & Rashidi, A. H. (1398). Critical discourse analysis of the Second Step Revolution statement using Norman Fairclough's approach. *Basij Strategic Studies Quarterly*, 22(83), 39–65. (In Persian)
- Pashazanos, A., & Jafari, R. (1394). A critical discourse analysis of the sermon of Ziyad ibn Abih known as "al-Khutbah al-Batra" using Fairclough's model. *Journal of Arabic Literature Criticism*, 11, 39–66. (In Persian)
- Rashidi, E. H., Nosratpanah, M. S., & Moradi, M. H. (1398). A critical discourse analysis of the "Second Step of the Revolution" statement using Norman Fairclough's method. *Strategic Studies of Basij*, 93, 39–65. (In Persian)
- Rasouli, M. R., & Pouya, N. A. (1400). *Discourse theory from structuralism to post-structuralism*. Tehran: Logos Publishing. (In Persian)
- Refnita, L., & Nasution, T. S. E. (2020). A Critical Discourse Analysis of Donald Trump's Immigration Speech: A Case Study at English Department, Universitas Negeri Padang. *Journal of English Language Teaching*, 9(3), 258–268.
- Rogers, R., Malancharuvil-Berkes, E., Mosley, M., Hui, D., & Joseph, G. O. (2005). Critical Discourse Analysis in Education: A Review of the Literature. *Review of Educational Research*, 365–416.
- Sepehri, M. (1397). Representation of Iran in American television news networks (Critical Discourse Analysis of News). [Journal title not specified]. (In Persian)
- Soltani, A. (1387). *Power, discourse, and language: The mechanisms of power flow in the Islamic Republic of Iran*. Tehran: Ney Publishing. (In Persian)
- van Dijk, T. A., Tannen, D., & Hamilton, H. E. (2001). *The Handbook of Discourse Analysis*. Blackwell Publishers Ltd.
- Yarmohammadi, L. (1383). *Common and Critical Discourse Analysis*. Tehran: Hermes Publishing. (In Persian).



سال چهاردهم / تابستان ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

تحلیل گفتمان انتقادی پیام‌های انتخاباتی علی لاریجانی بر اساس مدل فرکلاف

• عباس قنبری باغستان^۱، صادق وفایی نیکو^۲

تاریخ دریافت: ۱۱/۵/۰۴، تاریخ تایید: ۱۱/۷/۰۴

DOI: 10.22034/scm.2025.538691.1933

چکیده

یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین عرصه‌های حضور سیاسی برای هر سیاستمدار، کارزار انتخاباتی است؛ فضایی که در آن سیاستمدار تلاش می‌کند تا سنجیده‌ترین، حساب‌شده‌ترین و مطلوب‌ترین تصویر ممکن از خود ارائه دهد. این مقاله با اتکا به رویکرد «تحلیل گفتمان انتقادی» فرکلاف و با بهره‌گیری از مدل سه‌سطحی او شامل توصیف، تفسیر و تبیین، به واکاوی دو پیام کلیدی علی لاریجانی در جریان انتخابات ریاست جمهوری ۱۴۰۳ می‌پردازد: پیام اعلام حضور در انتخابات و پیام انصراف پس از ردصلاحیت توسط شورای نگهبان. با توجه به پیشینه‌ی بلندمدت لاریجانی در عرصه‌های تقنینی، رسانه‌ای و نظری، و نیز نقش محوری او در ساخت قدرت جمهوری اسلامی، این دو پیام نه صرفاً اسنادی ارتباطی، بلکه متونی گفتمانی و حامل بار ایدئولوژیک تلقی می‌شوند. این پژوهش نشان دهد چگونه زبان به‌کاررفته در این پیام‌ها، بازتابی از مناسبات قدرت، ایدئولوژی رسمی و راهبردهای حفظ یا بازتعریف موقعیت سیاسی است.

یافته‌ها حاکی از آن‌اند که لاریجانی در پیام ورود، با بهره‌گیری از تکنیک‌هایی مانند ایجاز، استعاره، تصویرسازی و رازآلودگی از جنس پلتفرمی، تصویری مدرن، مردمی و همراه با مردم از خود ارائه می‌دهد و عاملیت را به مردم واگذار می‌کند. در مقابل، پیام خروج او دارای ساختاری رسمی‌تر، صریح‌تر و حاوی اعتراض تلویحی به سازوکار ردصلاحیت است؛ با این حال، لحن پیام همچنان درون‌ساختاری، متعهد به نظام و همراه با زبان دینی و در چارچوب باقی می‌ماند. در مجموع، این مطالعه نتیجه می‌گیرد که این دو پیام مکمل یکدیگر بوده و نمایانگر تلاشی هدفمند و راهبردی برای مدیریت تصویر سیاسی لاریجانی در ذهن افکار عمومی از یکطرف، و حفظ مشروعیت عمومی و نوعی تقابل کم‌هزینه با ساخت قدرت از سوی دیگر هستند؛ بی‌آنکه وارد گفتمان‌های ساختارشکن یا اپوزیسیونی شوند. فراتر از آن، در عمیق‌ترین لایه‌های گفتمانی آن، وی همچنان تلاش داشته تا فضا را برای نوعی بازگشت به قدرت در آینده باز نگه دارد.

کلیدواژه: علی لاریجانی، تحلیل گفتمان انتقادی، نورمن فرکلاف، پیام انتخاباتی، ساختار قدرت

^۱ ghanbari.abbas@ut.ac.ir

^۱ دانشیار گروه علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه تهران.

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه تهران، (نویسنده مسئول). sadeghnikoo@ut.ac.ir

مقدمه

کارزار انتخاباتی یکی از جدی‌ترین و اثرگذارترین عرصه‌های کنش سیاسی برای هر سیاستمدار است؛ چرا که در این دوره، تلاش می‌شود سنجیده‌ترین و مطلوب‌ترین تصویر ممکن از خود به نمایش گذاشته شود. هدف اصلی، جلب اعتماد افکار عمومی و دستیابی به پیروزی است. از همین‌رو، پیام‌های مکتوب سیاستمداران در ایام انتخابات، بازتابی دقیق از شخصیت، اهداف و رویکردهای سیاسی آن‌هاست. در نظام جمهوری اسلامی ایران نیز، مهم‌ترین عرصه برای سنجش این ابعاد، انتخابات ریاست‌جمهوری است.

علی لاریجانی متولد ۱۳۳۶، اصالتاً ایرانی اما زاده‌ی نجف و فرزند آیت‌الله میرزا هاشم آملی، از علمای برجسته حوزه علمیه است. لاریجانی در خانواده‌ای متفکر و دینی پرورش یافته و با مدرک دکترای فلسفه غرب از دانشگاه تهران، به مفاهیم کلامی و فلسفی آشناست. علاوه بر زمینه‌ی علمی، او سوابق اجرایی، فرهنگی و رسانه‌ای متعددی دارد؛ از جمله وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ریاست سازمان صداوسیما. همچنین سه دوره ریاست مجلس شورای اسلامی را بر عهده داشته است. با چنین پشتوانه‌ای، لاریجانی به‌خوبی به اهمیت زبان، واژگان و نقش رسانه در رقابت‌های انتخاباتی واقف است.

بیان مساله

پیام‌های انتخاباتی علی لاریجانی در جریان انتخابات ریاست‌جمهوری ۱۴۰۳ از ابعاد و زوایای مختلف متفاوت از پیام‌های انتخاباتی دیگر نامزدهای انتخاباتی و حتی پیام‌های انتخاباتی خود ایشان در دوره‌های قلبی (۱۳۸۴ و ۱۴۰۰) بود. این دوره، سومین تجربه‌ی علی لاریجانی در رقابت‌های ریاست‌جمهوری بود. وی برای نخستین بار در سال ۱۳۸۴ وارد رقابت‌های انتخاباتی شد اما موفق به پیروزی نشد. در انتخابات سال ۱۴۰۰ نیز ثبت‌نام کرد، اما برخلاف پیش‌بینی‌ها و در اقدامی غیرمنتظره، شورای نگهبان صلاحیت او را برای حضور در انتخابات تأیید نکرد و اصطلاحاً رد صلاحیت شد.

نگاهی به دو پیام انتخاباتی صادره شده از سوی علی لاریجانی در جریان انتخابات ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که هم به لحاظ شکلی و محتوایی و هم به لحاظ ساختاری در تاریخ پس از انقلاب اسلامی تقریباً بی‌بدیل بوده و همین امر تحلیل‌گفتمان انتقادی این دو پیام را حائز اهمیت می‌سازد. به عبارت دیگر، تحلیل دقیق واژگان و مضامین گفتمانی و ایدئولوژیک

پیام‌های انتخاباتی علی لاریجانی، با توجه به آگاهی زبانی و استراتژیک وی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

تحلیل گفتمان انتقادی نسخه‌ای توسعه‌یافته‌تر از تحلیل گفتمان است که بر ارتباط و نسبت زبان و رویدادهای اجتماعی همچون سیاست‌گذاری تمرکز می‌کند (رشیدی و دیگران، ۱۳۹۸). زبان ابزاری برای بیان موضوعات و تحقق اهداف نویسنده در یک متن است و چگونگی استفاده از ابزارهای زبانی حائز اهمیت است؛ چرا که هر متن در زمینه‌ای اجتماعی خارج از متن شکل می‌گیرد و در واقع برساخته‌ای اجتماعی است (قنبری و دیگران، ۱۴۰۲). تحلیل گفتمان انتقادی، به‌عنوان یکی از دقیق‌ترین و مؤثرترین روش‌ها برای مطالعه‌ی گفتمان‌های سیاسی و گفتمان قدرت شناخته می‌شود و می‌تواند ابزاری کارآمد برای تحلیل لایه‌های پنهان و آشکار پیام‌های انتخاباتی به شمار آید.

هدف پژوهش

هدف اصلی این مطالعه این است که نشان دهد دو پیام انتخاباتی علی لاریجانی چگونه در بستر و چارچوب روابط قدرت در نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران شکل گرفته و چه مناسباتی را بازتاب می‌دهد.

سؤالات پژوهش

بر مبنای هدف ترسیم شده فوق، پژوهش حاضر به طور مشخص درصدد پاسخ به سؤالات زیر است: نخست، پیام‌های انتخاباتی علی لاریجانی از چه ویژگی‌های زبانی و بلاغی بهره برده‌اند؟ دوم، در چارچوب بافت اجتماعی و گفتمان‌های موجود، تعامل پیام‌های انتخاباتی علی لاریجانی با گفتمان‌های دینی، سیاسی و انقلابی موجود چگونه است؟ سوم، نوع ایدئولوژی‌ها، روابط قدرت و ساختارهای سیاسی که در پیام‌های انتخاباتی لاریجانی بازتولید یا به چالش کشیده می‌شوند، کدام‌ها هستند؟ چهارم، چه استراتژی‌های زبانی و گفتمانی برای مشروعیت‌بخشی به موقعیت سیاسی علی لاریجانی در متن به کار رفته است و چگونه این استراتژی‌ها به تثبیت موقعیت و اعتبار سیاسی او کمک می‌کنند؟

مبانی نظری و ادبیات پژوهش

در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ میلادی، جریان فکری میان‌رشته‌ای با مشارکت رشته‌هایی چون زبان‌شناسی، جامعه‌شناسی و روان‌شناسی شکل گرفت که به بررسی ساختار زبان و تولید معنا در بسترهای اجتماعی پرداخت. این رویکرد که در فارسی با نام‌هایی چون «تحلیل گفتمان» شناخته می‌شود، به مطالعه منسجم گفتار و نوشتار روی آورد. گفتمان از مرحله تجزیه و تحلیل که سرآغاز هر علم است گذشته و به اندازه کافی به اصول رسیده است، بنابراین می‌توان آن را یک علم به حساب آورد و گفتمان‌شناسی نامید (یارمحمدی، ۱۳۹۳: ۴) و نوبت دایک، مفهوم گفتمان را همانند مفاهیمی چون زبان، ارتباط، تعامل، جامعه و فرهنگ می‌داند که هر کدام از اینها دارای ابهاماتی هستند و علوم مختلف هر کدام به گونه‌ای آن را تعریف و تبیین کرده که گویی بدون آن امکان درک و راه یابی به عمق مسائل علمی وجود ندارد (رسولی و دیگران، ۱۴۰۰).

تحلیل گفتمان انتقادی، به لحاظ فلسفی مبتنی بر ساخت‌گرایی است که با تأکید بر عاملیت انسانی، واقعیت را به سازمان انسانی تقلیل می‌دهد (محسنی، ۱۳۹۱). زبان‌شناسان در بحث از تحلیل گفتمان دو دیدگاه را مطرح می‌کنند: نخست، دیدگاهی که تحلیل گفتمان را بررسی تحلیل واحدهای بزرگ‌تر از جمله تعریف می‌کنند. دوم، دیدگاهی که تحلیل گفتمان را تمرکز خاص بر چرایی و چگونگی استفاده زبان می‌داند. به اعتقاد فرکلاف، روش تحلیل گفتمان انتقادی می‌تواند کمبود چارچوب‌های تحلیلی کارا را جبران کند (فرکلاف، ۱۳۹۷، ص ۱۴۳).

تحلیل گفتمان، رویکردی است که به روابط و ساختارهای زبانی توجه می‌کند، اما به آن محدود نمی‌شود؛ بلکه زمینه به کارگیری زبان و نقش آن در جامعه را نیز در نظر می‌گیرد (قنبری و شمس، ۱۴۰۰). فرکلاف زبان را به شیوه‌های گوناگون و در سطوح متنوعی دربردارنده ایدئولوژی می‌داند. از نظر او تفاوتی میان متون وجود ندارد و همه متون حاوی ایدئولوژی پنهان هستند (فرکلاف، ۲۰۰۶، ص ۲۵-۲۶). این روش، فراتر از تحلیل زبانی، به بررسی زمینه‌های اجتماعی، تاریخی و سیاسی یک متن می‌پردازد تا نشان دهد چگونه معناها تولید، بازتولید یا به چالش کشیده می‌شوند. از منظر تحلیل‌گران گفتمان، «گفتمان» عبارت است از نمونه‌های واقعی کنش ارتباطی با واسطه (انتقال) زبان؛ هرچند که بعضی این اصطلاح را به شکلی کلی‌تر «رفتار نمادین معنادار» به هر طریق تعریف کرده‌اند (باربارا، ۱۳۹۸). در مرحله تحلیل زمینه اجتماعی متن، نقد تجربی به بررسی تجربه‌ها، ارزش‌ها و هویت تولیدکننده متن می‌پردازد. «نقد تجربی» در نگاه فرکلاف یعنی «رد پا و سرنخی از روش که در آن تجربه تولیدکننده متن از جهان طبیعی یا اجتماعی بازنمایی می‌شود ارزش تجربی

تجربیات تولیدکننده متن است کشف ارزش‌های تجربی متن، هویداسازی آثار آنها بر متن است» (فرکلاف، ۲۰۱۰، ص ۱۰۰).

تحلیل گفتمان انتقادی در این موضوع مشترک است که چگونه زبان به‌عنوان ابزاری فرهنگی روابط قدرت و امتیازات را در تعاملات اجتماعی، نهادها و بدنه دانش، رسانش می‌کند (Rogers, Malancharuvil-Berkes, Mosley, Hui, & Joseph, 2005). اما در میان شاخه‌های مختلف تحلیل گفتمان، رویکرد انتقادی نورمن فرکلاف^۱ جایگاهی ویژه دارد؛ چرا که او با تلفیق نظریه‌های زبان‌شناسی، جامعه‌شناسی و مطالعات انتقادی، گفتمان را نه تنها به‌مثابه متن، بلکه به‌مثابه کنش اجتماعی و بازتابی از ساختارهای قدرت و ایدئولوژی تحلیل می‌کند. فرکلاف در کتاب زبان و قدرت (۱۹۹۶) اهداف نگرش انتقادی را این‌گونه بیان می‌کند: «کمک به تصحیح کم‌توجهی گسترده نسبت به اهمیت زبان در تولید، حفظ و تغییر روابط اجتماعی قدرت و کمک به افزایش هشیاری نسبت به اینکه چگونه زبان در حاکم شدن بعضی بر بعضی دیگر نقش دارد؛ زیرا که هشیاری، اولین قدم به‌سوی رهایی است» (محسنی، ۱۳۹۱).

این رویکرد، امکان بررسی رابطه میان زبان و ساختارهای سلطه در سطوح مختلف جامعه را فراهم می‌سازد. فرکلاف یکی از مهم‌ترین نظریه‌پردازان در حوزه تحلیل انتقادی گفتمان است که روش او بر بررسی رابطه بین زبان، قدرت و ایدئولوژی تمرکز دارد. تحلیل گفتمان فرکلاف تلاش می‌کند نشان دهد که چگونه قدرت و ایدئولوژی در زبان بازتولید می‌شوند و چگونه متون به حفظ یا تغییر روابط قدرت در جامعه کمک می‌کنند. فرکلاف در مدل تحلیل گفتمان انتقادی خود، سه سنت تحلیلی را با یکدیگر تلفیق می‌کند: نخست، تحلیل فراگیر متن در میان بافت زبان‌شناسی با استفاده از دستور زبان نقش‌گرای هالییدی؛ دوم، تحلیل عمل اجتماعی در زمینه کلان با الهام از نظریه قدرت و گفتمان فوکو؛ و سوم، تحلیل عمل اجتماعی در زمینه خرد که بر تعاملات روزمره تمرکز دارد (یورگنسن و فیلیپس، ۱۳۸۹). به دیگر سخن، «تحلیل گفتمان انتقادی» قصد دارد به روشی نظام‌مند و با استفاده از الگوی سه‌بعدی، به کاوش در روابط نامعلوم بین وقایع و اعمال گفتمانی و ساختارها، روابط فراموش‌شده فرهنگی و اجتماعی در سطح گسترده بپردازد (فرکلاف، ۱۳۹۷، ص ۳۱۳).

فرکلاف مدل سه‌سطحی خود را برای تحلیل گفتمان ارائه کرده است که شامل: ۱. تحلیل متن، ۲. تحلیل فرآیند تولید و مصرف متن، ۳. تحلیل بستر اجتماعی و سیاسی گفتمان است.

^۱ Norman Fairclough

رویکرد نورمن فرکلاف در مقایسه با سایر رویکردها، از بیشترین عمق در تحلیل متن بهره‌مند است. چرا که مبنای تحلیل متن را خصلت‌های واژگانی و دستوری قرار داده است. او در گام اول به منظور «توصیف» متن به بررسی خصلت‌های واژه‌ها، دستور زبان، نقطه‌گذاری، گونه‌های کنش‌گفتار که از حیث بیانی مستقیم یا غیرمستقیم، خصلت‌های مرتبط با ساختار تعاملات و در نهایت خصلت‌های غیربازنمایی متن می‌پردازد (Fairclough, 1996: 109). در مرحله تحلیل ساختاری متن، توجه ویژه‌ای به چگونگی سازماندهی اجزای متن و انسجام آن معطوف می‌شود؛ بر این اساس، برای دستیابی به هدف این مرحله، نیاز به استفاده از یکی از الگوهای مربوط به انواع گونه‌های گفتمان است (هالیدی و حسن، ۱۹۹۹، ص ۶۷).

در گام دوم، متن تولید شده در فرایند «تفسیر» قرار می‌گیرد و فرایند تولید متن بررسی می‌شود. فرکلاف در این باور است که تفسیر، منشأیی از ترکیبی است از «آنچه در متن آمده» و «آنچه در ذهن مفسر وجود دارد» (Fairclough, 1996: 141) «مرحله تفسیر دربردارنده بررسی بافت‌های موقعیتی و بینامتنی است.

در این مرحله مفسر با توجه به دانش زمینه‌ای خود فرایند تبدیل واژه‌ها و نشانه‌های موجود در متن به کلمات، عبارات و گزاره‌های معین را آغاز می‌کند. مفسر در این مرحله مجموعه‌ای از واژه‌ها یا نشانه‌های موجود بر روی کاغذ را به معانی، عبارات و گزاره‌های معین تبدیل می‌کند. برای رسیدن به این هدف، مفسر باید از دانش زمینه‌ای خود در زمینه دانش زبان بهره برد (فرکلاف، ۱۳۹۷، ص ۱۹۶).

عنوان گام سوم، «تیین» است. در مرحله تحلیل زمینه اجتماعی، بررسی متن تنها به سطح زبان و ساختار محدود نمی‌شود؛ بلکه لازم است فرایندها و کارکردهای متن در سطوح اجتماعی، فرهنگی و سیاسی مورد توجه قرار گیرند. این تحلیل باید با دقت به بافت و بستر موقعیتی متن انجام شود تا روشن شود چگونه این فرایندها و کارکردها بر جامعه اثر می‌گذارند و چه مناسبات قدرت و ارزش‌هایی را بازتولید یا به چالش می‌کشند. بسط و توجه فرایندها و کارکردهای آنها در سطوح اجتماعی باید با توجه به بافت و بستر گفته صورت پذیرد (مشایخی و اطاق‌سرای، ۱۳۹۹).

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های متعددی در حوزه تحلیل گفتمان انتقادی، به‌ویژه بر مبنای مدل سه‌بعدی نورمن فرکلاف، به بررسی نقش زبان در بازتولید قدرت، ایدئولوژی و هویت سیاسی پرداخته‌اند. این

پژوهش‌ها نشان می‌دهند که تحلیل لایه‌های زبانی، بینامتنی و اجتماعی می‌تواند روابط پنهان میان زبان و قدرت را آشکار سازد. در این پژوهش، انتخاب مقالات پیشین بر اساس دو معیار اصلی انجام شده است: نخست، پژوهش‌هایی که ذیل مفاهیم سیاسی و در چارچوب گفتمان قدرت قرار می‌گیرند؛ و دوم، مطالعاتی که به تحلیل سخنرانی‌ها و بیانات سیاستمداران داخلی و خارجی پرداخته‌اند.

رفینیتا^۱ و ناسیوتون^۲ (۲۰۲۰) به بررسی سخنرانی مهاجرتی دونالد ترامپ پرداختند و نشان دادند که چگونه از طریق زبان، تمایز «ما» در برابر «دیگری» ساخته می‌شود. آن‌ها با تحلیل سه‌لایه‌ای متن، بر نقش زبان در بازتولید قدرت، ایدئولوژی و نابرابری تأکید کردند. استفاده ترامپ از واژگان منفی، ساختارهای دستوری خاص، و تقابل‌های گفتمانی در راستای تقویت روایت بیگانه‌هراسی و نژادمحور ارزیابی شد.

ایوبی و قنبری باغستان (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل گفتمان انتقادی پیام اشرف غنی به مناسبت عید قربان»، با بهره‌گیری از مدل سه‌مرحله‌ای فرکلاف، به واکاوی ابعاد زبانی و ایدئولوژیک پیام پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد اشرف غنی در مقام کنشگر تبعیدی با استفاده از استعاره، بیناگفتمانیت و غیرسازی، هویتی قربانی‌گونه از خود ساخته و گفتمان‌های رقیب را تضعیف کرده است.

در مطالعه‌ای با بهره‌گیری از مدل سه‌مرحله‌ای فرکلاف، مکت^۳ و همکاران (۲۰۲۴) به تحلیل گفتمان انتقادی یکی از سخنرانی‌های سیاسی کریستیان تادله، نماینده پارلمان ایتوبی، پرداختند. نتایج نشان داد که واژگان و ساختارهایی مانند ضمائر جمع و مفاهیمی چون «فساد» و «میهن‌دوستی»، ابزارهایی برای انتقال ایدئولوژی و بازنمایی اجتماعی هستند. این مطالعه نشان می‌دهد تحلیل گفتمان فرکلاف، فراتر از زبان، به فهم زمینه‌های اجتماعی و سیاسی نیز می‌انجامد.

الساعدی^۴ (۲۰۲۰) با تحلیل انتقادی سخنرانی‌های باراک اوباما، نشان داد که چگونه زبان سیاسی می‌تواند در خدمت بازتولید قدرت، تقویت ایدئولوژی‌های دموکراتیک و برقراری همبستگی اجتماعی قرار گیرد. او با بهره‌گیری از مدل سه‌بعدی فرکلاف، تأکید کرد که اوباما از

¹ Refinita

² Nasution

³ Meket

⁴ Al-Saadi

طریق انتخاب واژگان و ساختارهای زبانی، تصویر خود را به‌عنوان یک رهبر عقلانی، اخلاق‌مدار و آینده‌نگر تثبیت می‌کند.

در فضای سیاسی ایران نیز پژوهش‌های قابل‌توجهی با بهره‌گیری از چارچوب فرکلاف انجام شده است. برای مثال، رشیدی، نصرت‌پناه و مرادی (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای بر «بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی»، تحلیل سه‌لایه‌ای نشان داد که متن سیاسی می‌تواند به‌عنوان سازوکاری برای مشروعیت‌بخشی به قدرت و بازتولید ایدئولوژی عمل کند. در پژوهشی دیگر، «واشکافی قطعنامه‌های شورای امنیت ناظر به کره شمالی» نشان داد که زبان دیپلماتیک و حقوقی نیز واجد سازوکارهای قدرت است و از طریق دستور و واژگان خاص، جایگاه برتر شورای امنیت در نظام بین‌الملل را تثبیت می‌کند (قرشی، ۱۳۹۵).

در پژوهشی با رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی، پیام تسلیت آیت‌الله بیات زنجانی در پی حادثه تروریستی شاهچراغ بررسی شده است. یافته‌های قنبری باغستان و اعتمادگلستانی (۱۴۰۲) نشان می‌دهد متن پیام با هم‌سطح‌سازی این حادثه با رخدادهای مشابه و به‌کارگیری واژگان خنثی، قربانیان را در یک سطح قرار می‌دهد. همچنین نویسنده با استفاده از عبارات وصفی و ارجاعات مبهم، بیشتر به توصیف وضعیت نامطلوب اجتماعی و سیاسی پرداخته تا بیان اعتراض صریح.

وجه مشترک این پژوهش‌ها آن است که همه آن‌ها از چارچوب فرکلاف برای تحلیل ابعاد زبانی و ایدئولوژیک متون سیاسی بهره برده‌اند و نشان داده‌اند که زبان همواره ابزاری برای بازنمایی و بازتولید روابط قدرت است. با این حال، پژوهش حاضر از چند جهت واجد تمایز و نوآوری است. نخست آنکه به‌طور خاص به بیانیه انتخاباتی علی لاریجانی اختصاص یافته است؛ متنی که کمتر در پژوهش‌های مشابه مورد توجه قرار گرفته و از این حیث اهمیت ویژه‌ای دارد. دوم آنکه این بیانیه در بستر فضای مجازی، به‌ویژه توئیتر، منتشر شده است و از آنجا که شبکه‌های اجتماعی به یکی از عرصه‌های اصلی رقابت و بازتولید گفتمان سیاسی تبدیل شده‌اند، بررسی آن یک نوآوری در مطالعات انتخاباتی به شمار می‌رود. سوم آنکه بیانیه مورد نظر صرفاً متنی نوشتاری نیست بلکه شامل تصاویر و المان‌های گرافیکی نیز هست که ابعاد چندوجهی آن را برجسته می‌سازد. بر این اساس، پژوهش حاضر نه‌تنها به تحلیل زبانی بلکه به واکاوی ابعاد بصری و رسانه‌ای گفتمان نیز می‌پردازد و از این حیث نسبت به مطالعات پیشین گامی فراتر محسوب می‌شود.

روش تحقیق

تحلیل گفتمان روش‌هایی را بررسی می‌کند که به وسیله آن سوءاستفاده از قدرت اجتماعی، سلطه، کنترل و نابرابری، تولید و بازسازی و در برابر آن مقاومت می‌شود (ون‌دایک، ۲۰۰۱). در میان انواع رویکردهای تحلیل گفتمان، همچون روش‌های ون‌دایک، لاکلا و موفه، روش فرکلاف به‌ویژه در پژوهش‌هایی که بر ادبیات قدرت و تحلیل روابط سلطه تمرکز دارند، از مزایای قابل‌توجهی برخوردار است و چارچوبی مناسب برای واکاوی سازوکارهای زبانی قدرت فراهم می‌کند. به همین دلیل پژوهش حاضر، یک مطالعه کیفی با بهره‌گیری از رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی نورمن فرکلاف است.

تحلیل گفتمان انتقادی بر آن است تا فراتر از سطح ظاهری زبان، به لایه‌های پنهان ایدئولوژی، قدرت و نابرابری‌های اجتماعی بپردازد؛ به‌ویژه از طریق شناسایی گزاره‌های تلویحی و مفروضاتی که در متن نهفته‌اند و در شکل‌دهی به جایگاه فاعلان اجتماعی نقش ایفا می‌کنند. در روش تحلیل گفتمان آنچه که اهمیت دارد کشف و استخراج جزئیات موجود در نمونه مورد مطالعه است و کمیت نمونه‌ها دارای اهمیت نیست (سپهری، ۱۳۹۷).

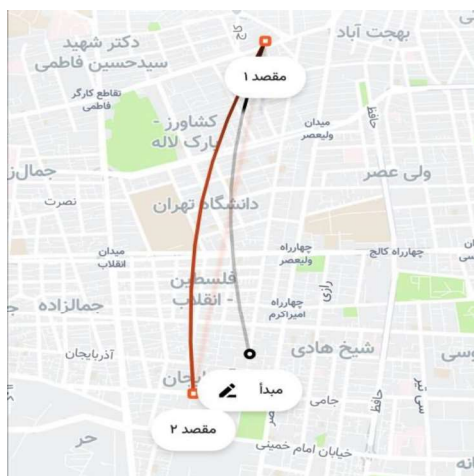
در این پژوهش، دو پیام سیاسی علی لاریجانی شامل پیام ورود به انتخابات ریاست جمهوری در دوره ۱۴۰۳ و پیام خروج از رقابت انتخاباتی پس از رد صلاحیت توسط شورای نگهبان به‌عنوان واحدهای گفتمان مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. انتخاب این دو متن به دلیل ماهیت متفاوت اما مرتبط آن‌ها در بازنمایی موضع سیاسی، هویت‌سازی و پاسخ به ساختارهای قدرت، صورت گرفته است.

ابزار تحلیل، دستورکار تحلیلی فرکلاف بوده که متشکل از مجموعه‌ای از پرسش‌های کلیدی در هر مرحله سه‌گانه (توصیف، تفسیر و تبیین) است. این پرسش‌ها به پژوهشگر کمک می‌کنند تا به طور نظام‌مند به کشف روابط پنهان میان زبان، قدرت و ایدئولوژی در متون سیاسی بپردازد. اولین مرحله در مدل فرکلاف، مرحله توصیف متن است. متن در مرکز است و محور تحلیل به شمار می‌رود و فرکلاف در این مرحله، ویژگی‌های صوری، واژگان، ویژگی‌های دستوری و ساخت‌های متنی گفتمان را با استفاده از نظریه‌های زبان‌شناسی و در قالب ده پرسش اصلی در یک دسته‌بندی چهارگانه مشتمل بر ویژگی‌های صوری، واژگان، دستور و ساخت‌های متنی تحلیل می‌کند. سپس وارد مرحله تفسیر متن می‌شود که آن را شامل تفسیر متن و تفسیر بافت متن می‌داند و تفسیر بافت متن را به دو قسمت تفسیر بافت موقعیتی و

تفسیر بافت بینامتنی تقسیم می‌کند. فرکلاف در تفسیر بافت موقعیتی، چهار پرسش را طرح می‌کند: ماجرا چیست؟ چه کسانی درگیر ماجرا هستند؟ روابط میان آنها چیست؟ و نقش زبان در پیش برد ماجرا چیست؟ فرکلاف در پایان وارد مرحله تبیین می‌شود. در این مرحله به طور خلاصه تلاش بر آن است تا به پرسش‌هایی از این قبیل پاسخ داده می‌شود که چه نوعی از روابط قدرت در شکل دادن گفتمان‌ها مؤثرند و اینکه جایگاه گفتمان نسبت به مبارزات چیست؟ آیا این مبارزات علنی است و یا مخفی؟ و آیا در خدمت حفظ روابط موجود قدرت است یا در جهت دگرگون ساختن آن (قنبری و دیگران، ۱۴۰۲).

یافته‌های پژوهش

برای تحلیل پیام انتخاباتی علی لاریجانی در انتخابات ریاست‌جمهوری ۱۴۰۳، از چارچوب نظری و روش‌شناختی تحلیل گفتمان انتقادی استفاده شده است. تحلیل گفتمان انتقادی، برخلاف تحلیل گفتمان صرفاً زبان‌شناختی، به بررسی چگونگی شکل‌گیری معانی در چارچوب روابط قدرت، ایدئولوژی، و ساختارهای اجتماعی می‌پردازد. این رویکرد زبان را نه صرفاً یک ابزار ارتباطی، بلکه یک عرصه‌ی بازتولید یا مقاومت در برابر قدرت تلقی می‌کند. در ادامه این مقاله، هر یک از این سه مرحله به تفکیک و با تمرکز بر پیام‌های رسمی علی لاریجانی در خصوص ورود و انصراف از انتخابات ۱۴۰۳ بررسی خواهد شد.



تصویر ۱. تصویر منتشرشده در حساب رسمی علی لاریجانی هم‌زمان با پیام اعلام ورود وی به رقابت‌های انتخاباتی. (پیام اول)

توصیف

هدف این مرحله، شناسایی نحوه سازماندهی زبانی پیام و ارزیابی ارزش‌های تجربی، رابطه‌ای و بیانی واژگان در بستر متن است. پیام ورود و انصراف علی لاریجانی از انتخابات ۱۴۰۳ با هدف آشکارسازی لایه‌های معنایی و راهبردهای ارتباطی، از جنبه‌های زبانی و ساختاری تحلیل شده است. متن به صورت اپیزودبندی تنظیم و سپس از نظر واژگان، دستور زبان، انسجام و قطب‌بندی بررسی شده است.



تصویر ۲. تصویری از بیانیه دست‌نویس علی لاریجانی که هم‌زمان با اعلام انصراف از انتخابات، در حساب رسمی او منتشر شد (پیام دوم)

فرکلاف روابط معنایی اصلی بین واژگان تشکیل دهنده متن را شامل هم معنایی، شمول معنایی و تضاد معنایی می‌داند. به عقیده وی یک جنبه از شناسایی ارزش‌های تجربی کلمات وابسته به شناسایی روابط معنایی در متون و مشخص کردن شالوده‌های ایدئولوژیک آنها است (رشیدی و دیگران، ۱۳۹۸). در تحلیل واژگان و دستور زبان، باید به ارزش‌های تجربی، رابطه‌ای و بیانی متن توجه کرد. انسجام متن وابسته به نحوه استفاده از حروف ربط و پیوند جملات است. در نهایت، ساختار کلی متن بررسی می‌شود تا نحوه سازماندهی و ارتباط بخش‌های مختلف آن روشن گردد. در جدول زیر، اپیزودهای پیام ورود و خروج لاریجانی از انتخابات مشخص شده است.

جدول شماره ۱ - تحلیل اپیزودهای پیام انتخاباتی علی لاریجانی

پیام	اپیزود	موضوع	متن
پیام اول	۱	ورود به انتخابات	بدون شما به مقصد نمی‌رسیم...
پیام دوم	۲	تشکر از مردم	ملت بزرگوار ایران، خدای را سپاس می‌گویم که هم‌سخنی افزون‌تر با شما مردم شریف و صمیمی را برای اینجانب فراهم نمود. این موهبت الهی را قدر می‌نهم و انشالله بر استمرار آن کوشا خواهم بود.
	۳	شرح انگیزه ورود به انتخابات	آنچه باعث شد به عرصه انتخابات بیایم شرایط خطیر بویژه در قلمرو شرایط سخت اقتصادی بود و موقعیت حساس بین‌المللی بخصوص فشار تحریم‌های ظالمانه بر معیشت مردم عزیز بود. و امیدوار بودم که با یاری شما بتوانیم موانع را مرتفع و مسیر توسعه ملی ایران را فراهم نمایم.
	۴	انتقاد از رد صلاحیت	اما شورای محترم نگهبان علی‌رغم نظرات مثبت نهادهای مسئول و حکم فوه قضاییه، در رد برخی دعاوی گذشته آن شورا، باز سازوکاری غیرشفاف مانع در مسیر چنین همراهی بوجود آورد.
	۵	امیدواری به آینده	البته به فضل الهی حرکت ما در مسیر خدمتگزاری به مردم و حل مشکلات ملت متوقف نخواهد شد.
	۶	قدردانی از حامیان	لازم می‌دانم در این مجال از آیات عظام و اساتید و نخبگان و همه عزیزان از اقشار ملت عزیز که به اشکال گوناگون در این ایام اظهار محبت و بذل راهنمایی و همکاری کرده‌اند تشکر می‌کنم و از صمیم قلب برای آنان از خداوند متعال آرزوی توفیق نمایم.
	۷	امضای پایانی	خدمتگزار شما علی لاریجانی

در پیام اول، یک پیام کاملاً تصویری دیده می‌شود که در نوع خود و حتی تاریخ انتخابات گذشته ایران بی‌سابقه است. اگرچه این تصویر تقریباً عاری از تکس در نگاه اول رازآلود به نظر می‌رسد، اما انتخاب آگاهانه آن حاکی از نوعی ذهنیت پلتفرمی و مدرن است و تداعی‌کننده این موضوع به مخاطب (افکار عمومی) است که اینک نوبت آنهاست تا علی لاریجانی را انتخاب کنند و با وی تا زمان رسیدن به مقصد همسفر شوند. این شبیه‌سازی پلتفرمی، خلاقیت و جذابیت اصلی پیام اولیه او را تشکیل می‌دهد و آن را از پیام‌های مرسوم متمایز می‌کند.

ساختار اپیزودیک پیام دوم علی لاریجانی نشان می‌دهد که او با چینش هدفمند بخش‌هایی چون آغاز همدلانه، نقد شورای نگهبان، و قدردانی پایانی، روایت منسجمی از ورود تا خروج خود از انتخابات خلق کرده است. این اپیزودها با برجسته‌سازی مفاهیمی چون تعهد ملی، مظلومیت و مسئولیت‌پذیری، تلاش دارند تصویری از یک سیاست‌مدار وفادار به مردم و نظام ارائه دهند. فرازهایی مانند «تشکر از مردم» نیز گویای تداوم تلاش برای حفظ سرمایه اجتماعی و مشروعیت مردمی در غیاب حضور رسمی در رقابت است.

المان‌های زبان شناختی

جدول شماره ۲ - تحلیل المان‌های زبان شناختی پیام انتخاباتی علی لاریجانی

المان‌های زبان شناختی	مصادیق
پرتکرارترین واژه‌ها	شما (۴ بار) ملت (۴ بار) خدمت و خدمتگزاری (۲ بار)
نوع جملات	خبری (۷) سؤالی (ندارد) تعجبی (۱)
ماهیت جمله	معلوم (۶) مجهول (۵)
ترکیبات وصفی مثبت	۱. ملت بزرگوار ایران ۲. مردم شریف و صمیمی ۳. موهبت الهی ۴. موقعیت حساس بین‌المللی ۵. مسیر توسعه ملی ۶. سازوکار غیرشفاف

مصادیق	المان‌های زبان شناختی
۱. تحریم‌های ظالمانه ۲. مجال اندک ۳. شرایط خطیر ۴. شرایط سخت اقتصادی	ترکیبات وصفی منفی
۱. ملت ایران ۲. خداوند ۳. این‌جانب (علی لاریجانی) ۴. شما مردم شریف و صمیمی ۵. شورای نگهبان ۶. نهادهای مسئول ۷. قوه قضاییه ۸. آیات عظام و اساتید و نخبگان ۹. اقشار ملت عزیز	کنشگران در متن / فاعلان
۱. شما ۲. ما ۳. آنان ۴. خدمتگزار شما	ضمایر جمع
۱. من ۲. اینجانب ۳. خود ۴. او	ضمایر مفرد
۱. مقصد رسیدن بدون شما ممکن نیست ۲. مسیر توسعه ملی ایران ۳. حرکت در مسیر خدمتگزاری	استعاره‌ها
۱. سازوکار غیرشفاف ۲. ملت قوی، دولت زمینه‌ساز ۳. مجال اندک	کنایه‌ها
۱. ملت ایران در برابر عاملان تحریم‌های ظالمانه ۲. ملت قوی در برابر دولت زمینه‌ساز ۳. شورای نگهبان در برابر نهادهای مسئول ۴. روش‌های منسوخ در برابر عبور و پیشرفت	قطب‌بندی

تحلیل عناصر زبان‌شناختی پیام علی لاریجانی نشان می‌دهد که متن او با بهره‌گیری هدفمند از افعال معلوم، واژگان فراگیر مانند «ملت» و «شما»، و توصیف‌های مثبت از مردم، تلاش دارد همدلی و اقتدار اخلاقی ایجاد کند. در مقابل، استفاده از افعال مجهول و توصیف‌های منفی از تحریم‌ها و نهادهای نظارتی، به شکل‌گیری نوعی قطب‌بندی نرم و انتقاد غیرمستقیم منجر شده است. کنشگران متن به صورت آگاهانه انتخاب شده‌اند تا لاریجانی را به عنوان نماینده‌ی «ملت در برابر فشارهای بیرونی و درونی» معرفی کنند. بنا بر روش فرکلاف، استعاره وسیله‌ای برای بازنمایی جنبه‌ای از تجربه بر حسب جنبه‌ای دیگر از آن است (رشیدی و دیگران، ۱۳۹۸). استعاره‌ها و کنایه‌های به‌کاررفته نیز انسجام معنایی و عمق گفتمانی پیام را افزایش داده‌اند و لحن کلی متن را از صرفاً خبری به سطحی نمادین و گفتمانی ارتقا داده‌اند.

تفسیر

بر اساس نظریه‌ی فرکلاف، ویژگی‌های صوری متن به‌تنهایی قادر به نشان دادن تأثیرات ساختاری آن بر جامعه نیستند، زیرا ارتباط بین متن و ساختارهای اجتماعی به صورت غیرمستقیم برقرار می‌شود. در اینجا، تفسیر به‌عنوان ابزاری ضروری مطرح می‌شود تا متن بر اساس مفروضات عقل سلیم و دانش زمینه‌ای معنا یابد.

تفسیرها ترکیبی از محتویات خود متن و ذهنیت مفسر است. مقصود فرکلاف از «ذهنیت مفسر»، دانش زمینه‌ای است که مفسر در تفسیر متن به کار می‌بندد. در حقیقت از منظر مفسر ویژگی‌های صوری متن به منزله سرنخ‌های هستند که عناصر دانش زمینه‌ای ذهن مفسر را فعال می‌سازند و تفسیر، محصول ارتباطی متقابل این سرنخ‌ها و دانش زمینه‌ای ذهن مفسر خواهد بود (فرکلاف، ۱۳۷۹). فرکلاف بر این باور است که تحلیل متن از طریق بافت موقعیتی امکان‌پذیر است. بررسی این بافت بر چهار مؤلفه‌ی اصلی استوار است:

- ۱) ماجرا چیست و چه فعالیتی در حال انجام است؟
- ۲) چه افرادی در این ماجرا نقش دارند؟
- ۳) روابط میان طرف‌های درگیر چگونه تعریف می‌شود؟
- ۴) نقش زبان در شکل‌دهی و پیشبرد ماجرا چیست؟

الف) تفسیر پیام ورود به انتخابات

۱- ماجرا چیست و چه فعالیتی در حال انجام است؟ علی لاریجانی در شب پنجشنبه ۱۰ خردادماه ۱۴۰۳ با انتشار یک متن ساده و مختصر و رازآلود نامزدی خود در انتخابات را رسماً اعلام کرده است. او تلاش کرده از همه عناصر برای جذاب تر کردن پیام خود استفاده کند و بتواند بیشترین انرژی را آزاد کند.

پیام نخست علی لاریجانی در فضای رقابت‌های سیاسی و انتخابات ریاست‌جمهوری، با هدف جلب توجه افکار عمومی، رسانه‌ها و به‌ویژه جوانان منتشر شد و از خلاقیت، رازآلودگی و تعلیق بهره گرفت تا انگیزه‌بخشی و جذابیت را برای مخاطب فراهم آورد. این پیام که در بستر تویتر منتشر شده، نه تنها از لحاظ محتوایی بلکه به لحاظ فرم نیز کاملاً با منطق پلتفرمی این شبکه اجتماعی همخوان است؛ به‌گونه‌ای که متن کوتاه، موجز و هدفمند آن با تصویری معنادار و تأویل‌پذیر همراه شده است. این تصویر، برخلاف یک عنصر زینتی صرف، نقش تفسیرگر پیام را ایفا کرده و مخاطب را به کشف معنای ضمنی و مشارکت فعال در فرایند انتخابات دعوت می‌کند. در این چارچوب، مسیر پیروزی به‌گونه‌ای ترسیم شده که مردم به‌عنوان نیروی محرک و عامل اصلی تحول برجسته می‌شوند.

۲- چه افرادی در این ماجرا نقش دارند؟ علی لاریجانی به عنوان گزینه مردم‌پسند وارد انتخابات شده است. مردم به عنوان موتور محرک و رانندگان و پیشبرندگان باید وارد صحنه شوند و در این مسیر همسفر علی لاریجانی شوند تا او بتواند از دفتر خود به وزارت کشور رفته و در انتخابات ثبت نام کند و از آنجا به مقصد خود که همان نهاد ریاست‌جمهوری است؛ برسد.

علی لاریجانی: شخصیت اصلی پیام که به عنوان نامزد انتخابات در حال ورود به رقابت است. او در این متن به عنوان فردی مردمی، مدرن و نزدیک به جامعه معرفی شده است.

مخاطبان (مردم، جوانان، رأی‌دهندگان): به عنوان گروه هدف این پیام، مخاطبان نقش مهمی در تکمیل این سفر دارند. تصویر و متن به گونه‌ای طراحی شده که مردم را به عنوان عامل اصلی موفقیت در این مسیر معرفی کند.

رسانه‌ها و فعالان سیاسی: این گروه نیز در بازنشر و تحلیل این پیام نقش دارند. به دلیل خلاقیت در طراحی پیام، رسانه‌ها به آن توجه نشان داده و آن را به عنوان یک حرکت جدید و غیرمرسوم در اعلام حضور سیاسی مورد بررسی قرار داده‌اند.

منتقدان و رقبا: جریان‌های سیاسی رقیب که ممکن است با این پیام مخالفت کنند یا آن را مورد انتقاد قرار دهند.

۳- روابط میان طرف‌های درگیر چگونه تعریف می‌شود؟ رابطه لاریجانی با مردم از جنس تعامل و هم‌زمانی است. فرم انتخاب پیام و تصویر پیام از یک تلاش برای نزدیک شدن به مردم حکایت دارد اما متن پیام یک احساس نیاز به مردم است. همسفر بودن نشان دهنده سطح برابر در این رابطه است ولی اراده مردم برای رساندن لاریجانی به مقصد نشان دهنده جایگاه بالاتر آنان نسبت به علی لاریجانی است.

لاریجانی و مردم: در این پیام، لاریجانی تلاش دارد خود را به مردم نزدیک نشان دهد. از آنجا که او از بدنه سنتی سیاست ایران و جریان راست سنتی محسوب می‌شود، ممکن است برخی او را فاقد پایگاه مردمی بدانند. بنابراین، متن و تصویر به گونه‌ای تنظیم شده که این فاصله را کاهش دهد و او را به عنوان شخصیتی مردمی، مدرن و همراه با جامعه معرفی کند.

مردم و انتخابات: پیام تأکید دارد که مردم نقش اصلی در تحقق این مسیر دارند. آن‌ها نه تنها مخاطب پیام هستند، بلکه به عنوان نیروی محرک و پیش‌برنده این مسیر (تشبیه شده به رانندگان تاکسی‌های اینترنتی) معرفی شده‌اند.

لاریجانی و رقبا: این پیام تلاش می‌کند بدون حمله مستقیم به رقبا، خود را به عنوان گزینه‌ای متمایز نشان دهد. استفاده از روش غیرمرسوم در اعلام حضور، نوعی تمایز در کمپین او ایجاد کرده است.

رسانه‌ها و پیام انتخاباتی: پیام به گونه‌ای طراحی شده که بتواند رسانه‌ها را جذب کند و بازنشر گسترده‌ای داشته باشد. عنصر تعلیق و رازآلودگی باعث شده که این پیام در میان رسانه‌ها و فضای مجازی مورد توجه قرار گیرد.

۴- نقش زبان در شکل‌دهی و پیشبرد ماجرا چیست؟ متن تلاش کرده تا حد امکان مختصر و مفید بماند. حاوی کنایه و ابهام باشد. نیازمند رمزگشایی باشد و حس خوشایند رمزگشایی داشته باشد. خارج از ساختارهای متداول پیام‌های سیاسی است و از یک تصویر مفهومی ساده و آشنا برای تکمیل پیام بهره برده است.

ایجاد جذابیت و رازآلودگی: استفاده از لحن غیرمستقیم و طراحی پیام به شکلی که مخاطب باید مفهوم آن را کشف کند، باعث افزایش جذابیت شده است.

استفاده از نمادها و تشبیه‌ها: مسیر انتخابات به یک سفر تشبیه شده که مردم باید آن را به سرانجام برسانند. این استعاره نقش مردم را برجسته کرده و آن‌ها را به عنوان موتور محرک موفقیت معرفی می‌کند.

ایجاد همذات‌پنداری با جوانان: استفاده از تصویر مسیریابی تاکسی‌های اینترنتی باعث شده که پیام برای نسل جدید جذاب‌تر شود. این تصویر نه تنها جنبه بصری دارد، بلکه از طریق زبان تصویری، لاریجانی را به عنوان فردی مدرن و خلاق نمایش می‌دهد.

تأکید بر عاملیت مردم: در متن، مردم به عنوان عامل اصلی پیروزی معرفی شده‌اند. استفاده از این زبان باعث می‌شود که مخاطب احساس کند در این فرایند نقش دارد و این امر می‌تواند انگیزه بیشتری برای مشارکت ایجاد کند.

ب. تفسیر پیام بعد رد صلاحیت

۱- **ماجرا چیست و چه فعالیتی در حال انجام است؟** پیام انتخاباتی علی لاریجانی در پاسخ به ردصلاحیت او از سوی شورای نگهبان منتشر شده است. این پیام در فضایی منتشر شد که همه مردم از ردصلاحیت او مطلع بودند و هدف آن تعیین موضع لاریجانی در فضای سیاسی پس از این رخداد بود. او می‌بایست تکلیف خود را در قبال این وضعیت مشخص کند: آیا قصد دارد به عنوان یک معترض باقی بماند؟ آیا به سکوت روی می‌آورد؟ یا همچنان در چارچوب حاکمیت باقی خواهد ماند؟ پیام منتشر شده پاسخی به این سوالات است و تلاش می‌کند ضمن اعتراض ملایم، جایگاه لاریجانی را در آینده سیاسی کشور تثبیت کند.

۲- چه افرادی در این ماجرا نقش دارند؟

علی لاریجانی: شخصیت محوری پیام که در تلاش است موضع خود را پس از ردصلاحیت مشخص کند و تصویری مثبت از خود به نمایش بگذارد.

شورای نگهبان: نهادی که رد صلاحیت لاریجانی را رقم زده و در متن پیام به عنوان «مانع» معرفی شده است. پیام تلاش دارد نشان دهد که این شورا مسئول عدم موفقیت لاریجانی در انتخابات بوده است.

مردم و حامیان لاریجانی: کسانی که در متن پیام مورد خطاب قرار گرفته‌اند و از آن‌ها قدردانی شده است. این گروه شامل نخبگان، علمای دینی، اساتید دانشگاه و سایر اقشار جامعه هستند که حمایت آن‌ها می‌تواند مشروعیت سیاسی لاریجانی را تقویت کند.

حاکمیت جمهوری اسلامی: لاریجانی تلاش کرده ضمن انتقاد از رد صلاحیت، همچنان وفاداری خود را به نظام جمهوری اسلامی نشان دهد. این موضوع در استفاده از نشان رسمی جمهوری اسلامی در تصویر منتشر شده نیز قابل مشاهده است.

۳- روابط میان طرف‌های درگیر چگونه تعریف می‌شود؟

لاریجانی و شورای نگهبان: در پیام خروج علی لاریجانی از رقابت‌های انتخاباتی، رابطه‌ای حساس با شورای نگهبان به چالش کشیده می‌شود. او خود را قربانی تصمیم این شورا معرفی می‌کند، اما انتقادش ساختارشکنانه نیست، بلکه تلاش دارد شورای نگهبان را به‌عنوان مانعی در مسیر انتخابات معرفی کند. ویژگی برجسته این پیام، صراحت در خطاب مستقیم به مردم و شورای نگهبان و پرهیز از زبان مبهم یا افعال مجهول است و شورای نگهبان را یک فاعل حاضر در نظر می‌گیرد. استفاده از افعال ایجابی مانند «شورای نگهبان مانع شد» نشان‌دهنده انتخاب آگاهانه زبانی و شجاعت گفتمانی در فضایی است که معمولاً نامزدها از تقابل صریح با این نهاد پرهیز می‌کنند.

لاریجانی و مردم: پیام با تشکر از مردم آغاز می‌شود و بر عدم گسست رابطه او با جامعه تأکید دارد. او از مردم به‌عنوان حامیان خود یاد می‌کند و تلاش دارد نشان دهد که پایگاه مردمی‌اش همچنان پابرجاست.

لاریجانی و حاکمیت: با وجود اعتراض به رد صلاحیت، لاریجانی خود را بخشی از ساختار حاکمیت معرفی می‌کند و نشان می‌دهد که قصد خروج از این چارچوب را ندارد. استفاده از ادبیات دینی، دعایی و تأکید بر خدمت به مردم، تلاشی برای حفظ جایگاه خود در درون نظام است.

لاریجانی و نخبگان دینی و علمی: او با نام بردن از این گروه‌ها تلاش کرده پایگاه اجتماعی خود را تثبیت کند و از گسترش شایعات پیرامون علت رد صلاحیت خود جلوگیری نماید.

۴- نقش زبان در شکل‌دهی و پیشبرد ماجرا چیست؟

استفاده از زبان رسمی و مذهبی: پیام با تشکر از مردم و ادبیات دینی آغاز می‌شود که می‌تواند آرامش‌بخش و نشان‌دهنده تواضع لاریجانی باشد.

بیان دلایل ورود به انتخابات متن تلاش دارد نشان دهد که لاریجانی صرفاً برای حل مشکلات کشور وارد عرصه شده و نه برای کسب قدرت. این رویکرد باعث می‌شود مخاطب او را به عنوان فردی دلسوز و متخصص ببیند.

اعتراض غیرمستقیم به شورای نگهبان: لاریجانی در پیام خود به صورت ظریف شورای نگهبان را به عنوان مانعی بر سر راه خود و مردم معرفی کرده است. در عین حال، تلاش کرده این انتقاد را در حد یک جمله خلاصه کند تا از تقابل مستقیم پرهیز کند.

امیدبخشی به آینده: پیام به سرعت از اعتراض به سمت آینده حرکت می‌کند و لاریجانی خود را فردی امیدوار و آماده برای خدمت به مردم معرفی می‌کند. این تغییر لحن نشان می‌دهد که او قصد خروج از ساختار قدرت را ندارد.

استفاده از عناصر تصویری برای تقویت پیام: تصویر دست‌نویس این پیام نشان‌دهنده اصالت و تسلط لاریجانی بر محتوای منتشر شده است. خط زیبا و استفاده از نشان رسمی جمهوری اسلامی نشانه‌هایی از فرهیختگی و وابستگی او به نظام است.

جمع‌بندی مرحله تفسیر نشان می‌دهد که پیام اولیه انتخاباتی علی لاریجانی به گونه‌ای طراحی شده که همزمان چندین هدف را دنبال کند: ایجاد جذابیت، افزایش مشارکت مردم، تغییر تصویر سنتی از لاریجانی و برجسته کردن نقش مردم در انتخابات. همچنین پیام دوم علی لاریجانی نیز به گونه‌ای طراحی شده که هم اعتراض به رد صلاحیت را نشان دهد، هم او را به عنوان فردی دلسوز، مردمی و خدمتگزار حفظ کند و هم جایگاهش را در چارچوب نظام تثبیت نماید.

تبیین

در مرحله تبیین، خوانش متن به سطح بالاتر و گسترده‌تری انتقال پیدا می‌کند. تبیین به معنای قرار دادن یافته‌های تحلیلی در سطحی کلان‌تر است؛ یعنی پیوند دادن نتایج تحلیل متن و بافت موقعیتی با ساختارها، روابط و فرایندهای اجتماعی، فرهنگی و ایدئولوژیک. در واقع، در این مرحله پژوهشگر توضیح می‌دهد که چرا متن به این شکل تولید شده و چه ارتباطی با مناسبات قدرت و سلطه در جامعه دارد. هدف، آن است که یک گفتمان به مثابه بخشی از یک فرایند اجتماعی و یک عمل یا کردار اجتماعی به تصویر کشیده شود. این تصویر حکایت از آن دارد که چگونه گفتمان‌ها

توسط ساختارهای اجتماعی معین می‌شوند و چه تأثیرات بازتولیدی (اعم از تغییر یا حفظ) می‌توانند بر این ساختارها بگذارند (Fairclough, 1996: 163).

پیام‌های انتخاباتی علی لاریجانی در مجموع بیشتر در جهت تثبیت جایگاه او در ساختار قدرت است تا ایجاد تغییر بنیادین. او با بهره‌گیری از تکنیک‌هایی مانند رازآلودگی، تصویرسازی مدرن و شباهت‌های بصری به پلتفرم‌های جدید، می‌کوشد چهره‌ای تازه و نزدیک به نسل جوان ارائه دهد. با این حال، این تغییرات تاکتیکی‌اند نه راهبردی؛ چرا که پیام دوم او انتقادی ملایم و غیر ساختارشکنانه از وضع موجود دارد. در مجموع، هدف پیام بازتعریف لاریجانی به‌عنوان سیاست‌مداری مؤثر درون سیستم است، نه کنشگری بیرون از آن.

علی لاریجانی به ویژه در پیام دوم در واکنش به رد صلاحیت، تلاش می‌کند نوعی قطب‌سازی تازه در فضای انتخاباتی شکل دهد که در آن، خود را هم‌سطح با مردم و در برابر شورای نگهبان قرار می‌دهد، بی‌آنکه به تقابل با کلیت نظام برسد. او برخلاف چهره‌های رد صلاحیت شده‌ای که معمولاً به حاشیه نظام رانده می‌شوند، سعی دارد درون‌بودگی خود در ساختار سیاسی را حفظ کرده و در عین حال، شورای نگهبان را به خطای تشخیص متهم کند. این موضع‌گیری، نوعی بازتعریف مرزهای مشروعیت و تلاش برای ساخت موقعیتی میانی میان اعتراض و وفاداری به نظام است. همزمان تأکید بر حمایت نخبگان، علما و دانشگاهیان، مشروعیت‌بخشی به جایگاه او را تقویت می‌کند. پیام با عباراتی چون «خدمت» و «حل مشکلات مردم» حضور مداوم او در چارچوب نظام را نشان داده و از تلاشی پنهان برای میل به بازگشت به معادلات قدرت در آینده حکایت دارد، نه تلاشی اصولی برای اصلاح ساختار سیاسی. امضای شخصی و دست‌نویس بودن متن نیز برای جلب همدلی عمومی و تقویت اعتبار سیاسی طراحی شده است.

در مجموع هر دو پیام انتخابی علی لاریجانی به خوانش‌های مردم از وی توجه داشته‌اند. در پیام اول، نکات ضعف و تهدیدها مانند مردمی نبودن یا سنتی بودن را با بازنمایی جدید از جنس پلتفرمی کمرنگ کرده و در پیام دوم با تکیه بر ماهیت اعتراضی، بر نقاط قوت و فرصت‌ها تمرکز کرده تا هم در اذهان عمومی و هم در ساختار قدرت تثبیت شود.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

تحلیل گفتمان پیام‌های ورود و خروج علی لاریجانی از انتخابات ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که او در پیام ورود، از رویکردی مدرن و پلتفرمی بهره گرفته و با استفاده از ایجاز، استعاره، و

تصویرسازی نمادین، کوشیده است خود را در مقام یک رهبر تحول‌گرا و همراه با مردم بازنمایی کند. این پیام کوتاه و رازآلود، با تأکید بر عاملیت مردم در فرایند پیروزی، نوعی همپایگی میان لاریجانی و جامعه ایجاد می‌کند؛ به گونه‌ای که حتی خود را در جایگاه یک «کاربر» و نه یک سیاست‌مدار از بالا به مردم معرفی می‌کند. این رویکرد، ضمن بهره‌گیری از ارزش‌های تجربی در متن، تلاش دارد بر هژمونی گفتمان رسمی غلبه کرده و تصویری متفاوت از سیاست‌ورزی در انتخابات ارائه دهد.

در مقابل، پیام خروج دارای لحنی رسمی‌تر، طولانی‌تر و صریح‌تر است که با نوعی اعتراض کنترل‌شده به تصمیم شورای نگهبان همراه شده است. لاریجانی در این پیام، با بهره‌گیری از افعال ایجابی و ارجاعات صریح به فاعلان مشخص مانند «مردم» و «شورای نگهبان»، از به‌کارگیری زبان مبهم و سلبی پرهیز می‌کند و کنشگری سیاسی را به روشنی به این بازیگران نسبت می‌دهد. او شورای نگهبان را به‌عنوان «مانع» معرفی می‌کند، اما از تقابل با کلیت حاکمیت اجتناب می‌ورزد و همچنان در چارچوب نظام باقی می‌ماند. در عین حال، با تقدیر از نخبگان، علما و اقشار مختلف، در پی حفظ جایگاه مشروع و مقبول خود نزد افکار عمومی است؛ جایگاهی که بر پایه سرمایه اجتماعی و نزدیکی با مردم تعریف شده و می‌کوشد مرز خود را با حاشیه‌نشینی و حذف سیاسی بازتعریف کند.

تحلیل ارزش‌های زبانی و گفتمانی این دو پیام نشان می‌دهد که لاریجانی در تلاش بوده تا از دوگانگی‌های موجود در ذهن افکار عمومی به نفع خود استفاده کند. در پیام ورود، او خود را یک چهره‌ی مدرن، نزدیک به مردم و متمایز از سایر سیاست‌مداران سنتی نشان می‌دهد، در حالی که در پیام خروج، او خویشتن‌داری، تعهد به نظام و «قربانی» بودن در فرایند سیاسی را برجسته می‌کند.

پیام‌های انتخاباتی علی لاریجانی، چه در آغاز ورود و چه در اعلام خروج از رقابت، نشان‌دهنده بهره‌گیری آگاهانه از ظرفیت‌های رسانه‌ای و زبانی در بازتعریف موقعیت سیاسی خود هستند. او با تلفیق فرم پلتفرمی و زبان شفاف، موفق شد در عین انتقاد از شورای نگهبان، جایگاه خود را در درون ساختار حفظ کند. این رویکرد، تلاشی حساب‌شده برای شکل‌دهی به قطب‌بندی تازه‌ای در گفتمان انتخاباتی است که هم‌زمان واجد نقد و وفاداری است.

به‌طور کلی، این دو پیام نشان‌دهنده‌ی یک استراتژی هوشمندانه در مدیریت تصویر سیاسی است که در آن، لاریجانی از یک سیاست‌مدار تحول‌گرا و مردمی به یک چهره‌ی باتجربه، پایبند

به نظام و معترض به روند تصمیم‌گیری در شورای نگهبان تغییر موقعیت می‌دهد. از منظر بیناگفتمانی و بینامتنی نیز، پیام‌های لاریجانی با ارجاع به گفتمان‌های پیشین انتخابات و جایگاه نهادهای قدرت، تلاش می‌کنند در دل سنت‌های سیاسی موجود، معنایی تازه و موقعیتی متمایز برای کنش سیاسی خود بسازند. گفتمان سیاسی قدرت محور هستند و جهت‌گیری‌های سیاسی را در عبارات و کلمات نشان می‌دهند. گفتمان سیاسی در خدمت جهت‌گیری سیاسی پدیدآورنده گفتمان است و گفتمان سیاسی اغلب یکی از دو هدف سیاسی را در بر دارد: بازگویی و بازسازی گفتمان حاکم و تأیید و تقویت وضع موجود سیاسی یا اعتراض به وضعیت موجود و تلاش برای تغییر وضعیت سیاسی (پاشازانوس، ۱۳۹۴). با این حال، این تغییر رویکرد، نه در راستای چالش با نظام، بلکه در جهت بقای سیاسی و تلاش برای بازگشت به معادلات قدرت در آینده است.

در نهایت، با نگاه به قطبی‌سازی متفاوتی که لاریجانی در این پیام‌ها شکل داد و استراتژی زبانی و ارتباطی وی؛ نه تنها بر ایجاد یک تصویر مثبت از خود متمرکز بوده، بلکه تلاش کرده تا با کمترین هزینه‌ی سیاسی، از حذف کامل از صحنه‌ی سیاست جلوگیری کند و همچنان فضا را برای بازگشت به قدرت در آینده باز نگه دارد.

منابع

- افخمی، ع.، عابدینی، س.، و محمودی، ب. (۱۳۹۷). تحلیل گفتمان انتقادی سخنرانی‌های دونالد ترامپ در مورد مهاجران. فصلنامه زبان‌شناسی اجتماعی، ۲(۱)، ۵۱-۶۱.
- باربارا، ج. (۱۳۹۸). تحلیل گفتمان (سید جلیل شاهی لنگرودی، مترجم). تهران: پژوهشگاه علوم‌انسانی و مطالعات فرهنگی.
- پاشازانوس، ا.، و جعفری، ر. (۱۳۹۴). تحلیل گفتمان انتقادی خطبه زیاد بن ابیه معروف به الخطبه البتراء با استفاده از الگوی فرکلاف. پژوهش‌نامه نقد ادب عربی، ۱۱، ۳۹-۶۶.
- رسولی، م.ر.، و پویا، ن.ا. (۱۴۰۰). نظریه گفتمان از ساختارگرایی تا پساساختارگرایی. تهران: نشر لوگوس.
- رشیدی، ا.ح.، نصرت‌پناه، م.ص.، و مرادی، م.ح. (۱۳۹۸). تحلیل گفتمان انتقادی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی با بهره‌گیری از روش نورمن فرکلاف. مطالعات راهبردی بسیج، ۹۳، ۳۹-۶۵.
- سلطانی، ع. (۱۳۸۷). قدرت، گفتمان و زبان: سازوکارهای جریان قدرت در جمهوری اسلامی ایران. تهران: نشر نی.
- سپهری، م. (۱۳۹۷). بازنمایی ایران در اخبار شبکه‌های تلویزیونی آمریکا (تحلیل گفتمان انتقادی اخبار).

- علی پور لیاقور، ع. و نظری، ع. (۱۳۹۹). تحلیل گفتمان نشریه القدس العربی با تأکید بر نظریه کنش گفتار جان سرل. پژوهش‌های زبان‌شناسی کاربردی، ۲۳.
- فرکلاف، ن. (۱۳۷۹). تحلیل گفتمان انتقادی (فاطمه شایسته‌پیران و دیگران، مترجمان). تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه.
- فرکلاف، ن. (۱۳۹۷). تحلیل گفتمان انتقادی (آزاده قاسم‌خانی، مترجم) (دوم). تهران: اندیشه احسان.
- فرکلاف، ن. (۲۰۱۰). تحلیل گفتمان انتقادی (فریبا نصراللهی، مترجم). مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران.
- قرشی، س. ی. (۱۳۹۵). واشکافی قطعنامه‌های شورای امنیت ناظر به کره شمالی؛ تحلیلی گفتمانی با نگاه فرکلاف. فصلنامه علمی - پژوهشی سیاست جهانی، ۲(۵)، ۱۰۷-۱۴۵.
- قنبری باغستان، ع. و ایوبی، م. (۱۴۰۲). تحلیل گفتمان انتقادی پیام اشرف غنی به مناسبت عید قربان ۱۴۰۲. مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۲۰(۷۳)، ۳۱۵-۳۳۷.
- قنبری باغستان، ع. و اعتماد گلستانی، ف. (۱۴۰۲). تحلیل گفتمان انتقادی پیام تسلیت آیت‌الله بیات زنجانی در پی حادثه تروریستی شاه‌چراغ. جامعه، فرهنگ و رسانه، ۱۲(۴۷)، ۱۱-۲۶.
- قنبری باغستان، ع.؛ شمس اسمعیلی، م. (۱۴۰۰). تحلیل انتقادی برنامه‌ی «دورهمی» از منظر سلب‌ریتی‌محوری و گفت‌وگوهای زرد. فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۳(۱)، ۱-۳.
- محسنی، م. چ. (۱۳۹۱). جستاری در نظریه و روش تحلیل گفتمان فرکلاف. مجله معرفت فرهنگی اجتماعی، ۳(۳)، ۶۳-۸۶.
- مشایخی، م. و اطاق‌سرای، م. (۱۳۹۹). تحلیل بافت متنی و یافت موقعیتی سطح کلان خطبه قاصعه. مطالعات زبان‌شناسی کاربردی، ۴۵، ۶۹-۹.
- مهدی‌زاده، س. (۱۳۸۷). نشانه‌ها و بازنمایی. تهران: دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها.
- ملکی، م. و عیوضی، م. ر. (۱۳۹۹). تحلیل گفتمان سیاسی دولت یازدهم جمهوری اسلامی ایران در سیاست داخلی. نشریه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، ۳۴، ۱۲۵-۱۵۴.
- نصرت‌پناه، م. ص.، مرادی، م. ح.، رشیدی، ا. ح. (۱۳۹۸). تحلیل گفتمان انتقادی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی با بهره‌گیری از روش نورمن فرکلاف. فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، ۲۲(۸۳)، ۳۹-۶۵.
- هالیدی، م. و هالیدی، ب. (۱۳۹۹). تحلیل گفتمان: روش‌ها و حوزه‌ها (محسن نویدن، مترجم). تهران: سمت.
- یارمحمدی، ل. (۱۳۸۳). گفتمان‌شناسی رایج و انتقادی. تهران: نشر هرمس.
- یورگنسن، م. و فیلیپس، ل. (۱۳۸۹). نظریه و روش در تحلیل گفتمان (هادی جلیلی، مترجم). تهران: نشر نی.

- Afkhani, A., Abedini, S., & Mahmoudi, B. (1397). A critical discourse analysis of Donald Trump's speeches on immigrants. *Social Linguistics Quarterly*, 2(1), 51–61. (In Persian)
- Ali-Pour Liagour, A., & Nazari, A. (1399). Analyses of Al-Quds Al-Arabi newspaper discourse with emphasis on John Searle's speech act theory. *Applied Linguistics Research*, 23. (In Persian)
- Al-Saadi, A. J. (2020). Critical Discourse Analysis of Barack Obama's Speeches. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation (IJLLT)*, 3(7), 34–43. <https://doi.org/10.32996/ijllt.2020.3.7.5>
- Barbara, J. (1398). *Discourse Analysis* (Seyed Jalil Shahri Langroudi, Trans.). Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. (In Persian)
- Fairclough, N. (1379). *Critical Discourse Analysis* (F. Shayesteh Piran et al., Trans.). Tehran: Center for Media Studies and Research. (In Persian)
- Fairclough, N. (1397). *Critical discourse analysis* (A. Ghasemkhani, Trans.) (2nd ed.). Tehran: Andisheh Ehsan. (In Persian)
- Fairclough, N. (2006). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. New York, NY: Routledge.
- Fairclough, N. (2010). *Critical discourse analysis* (F. Nasrollahi, Trans.). Center for Information and Scientific Documentation of Iran. (In Persian)
- Fairclough, N. 1996. *Language and Power*, New York: Longman Inc.
- Ghanbari Baghestan, A., & Ayoubi, M. (1402). A critical discourse analysis of Ashraf Ghani's Eid al-Adha 1402 message. *Cultural and Communication Studies*, 20(73), 315–337. (In Persian)
- Ghanbari Baghestan, A., & Etemad Golestani, F. (1402). A critical discourse analysis of Ayatollah Bayat Zanjani's condolence message following the Shahcheragh terrorist attack. *Society, Culture and Media*, 12(47), 11–26. (In Persian)
- Ghanbari Baghestan, A., & Shams Esmaili, M. (1400). A critical analysis of the "Varhami" TV program: From the perspective of celebrity-centered and yellow talk. *Journal of Sociology of Culture and Art*, 3(1). (In Persian)
- Ghorashi, S. Y. (1395). Analysis of UN Security Council resolutions on North Korea: A discourse study from Fairclough's perspective. *Global Politics Scientific-Pedagogical Journal*, 5(2), 107–145. (In Persian)
- Halliday, M., & Halliday, B. (1399). *Discourse analysis: Methods and domains* (M. Navid, Trans.). Tehran: SAMT. (In Persian)
- Jørgensen, M., & Phillips, L. (1389). *Discourse Analysis as Theory and Method* (Hadi Jalili, Trans.). Tehran: Ney Publishing. (In Persian)
- Mahdizadeh, S. (1387). *Signs and Representation*. Tehran: Center for Media Studies and Development. (In Persian)
- Maleki, M., & Eyvazi, M. R. (1399). Political discourse analysis of the Eleventh Government of the Islamic Republic of Iran in domestic policy. *Journal of Political Studies of the Islamic World*, 34, 125–154. (In Persian)

- Meket, H., Amare, T., & Taye, K. (2024). Critical discourse analysis (CDA) of a political speech of Mr. Christian Tadele in the parliament. *Journal of Education, Social, and Communication Studies*, 2(1), 56–62.
- Mohseni, M. Ch. (1391). An inquiry into the theory and method of Fairclough's discourse analysis. *Ma'refat-e Farhangi Ejtemā'i*, 3(3), 63–86. (In Persian)
- Mohseni, M. J. (1391). An essay on Norman Fairclough's discourse analysis theory and method. *Cultural-Social Knowledge*, 3(3), 63–86. (In Persian)
- Moshayekhi, M., & Otaghsaraei, M. (1399). Textual context analysis and macro-situational location of Qas'a sermon. *Applied Linguistics Studies*, 45, 9–69. (In Persian)
- Nosratpanah, M. S., Moradi, M. H., & Rashidi, A. H. (1398). Critical discourse analysis of the Second Step Revolution statement using Norman Fairclough's approach. *Basij Strategic Studies Quarterly*, 22(83), 39–65. (In Persian)
- Pashazanos, A., & Jafari, R. (1394). A critical discourse analysis of the sermon of Ziyad ibn Abih known as "al-Khutbah al-Batra" using Fairclough's model. *Journal of Arabic Literature Criticism*, 11, 39–66. (In Persian)
- Rashidi, E. H., Nosratpanah, M. S., & Moradi, M. H. (1398). A critical discourse analysis of the "Second Step of the Revolution" statement using Norman Fairclough's method. *Strategic Studies of Basij*, 93, 39–65. (In Persian)
- Rasouli, M. R., & Pouya, N. A. (1400). *Discourse theory from structuralism to post-structuralism*. Tehran: Logos Publishing. (In Persian)
- Refnita, L., & Nasution, T. S. E. (2020). A Critical Discourse Analysis of Donald Trump's Immigration Speech: A Case Study at English Department, Universitas Negeri Padang. *Journal of English Language Teaching*, 9(3), 258–268.
- Rogers, R., Malancharuvil-Berkes, E., Mosley, M., Hui, D., & Joseph, G. O. (2005). Critical Discourse Analysis in Education: A Review of the Literature. *Review of Educational Research*, 365–416.
- Sepahri, M. (1397). Representation of Iran in American television news networks (Critical Discourse Analysis of News). [Journal title not specified]. (In Persian)
- Soltani, A. (1387). *Power, discourse, and language: The mechanisms of power flow in the Islamic Republic of Iran*. Tehran: Ney Publishing. (In Persian)
- van Dijk, T. A., Tannen, D., & Hamilton, H. E. (2001). *The Handbook of Discourse Analysis*. Blackwell Publishers Ltd.
- Yarmohammadi, L. (1383). *Common and Critical Discourse Analysis*. Tehran: Hermes Publishing. (In Persian)
- Larijani, A. [@alilarijani_ir]. (مه ۲۰۲۴، ۳۰). https://x.com/alilarijani_ir/status/1796252084171358438
- Larijani, A. [@alilarijani_ir]. (ژوئن ۲۰۲۴، ۱۴). https://x.com/alilarijani_ir/status/1800091942434562409